

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Історичний факультет

Затверджено
на засіданні Вченої ради
історичного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка (протокол № 1/2023-24
від 30 серпня 2023 року)

Голова Вченої ради
проф. Сіромський Р.Б.

Робоча програма курсу

«Сучасна українська історіографія: візії й напрями»

для студентів, які навчаються за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
спеціальності 054 «Соціологія»

Вибіркова дисципліна «Сучасна українська історіографія» історичного факультету для магістрів спеціальності 054 Соціологія у 2 семестрі в обсязі 24 годин (3 кредит). З них – 24 аудиторних занять (12 год. лекції та 12 год. практичні, 66 год. самостійна робота).

Мета і завдання: використовуючи сучасні теоретичні здобутки в галузі історичної науки сформувати у майбутніх істориків знання про сучасні історичні школи в Україні, модерні концепції у сучасній історіографії.

Вимоги до знань та умінь. Студент повинен: засвоїти основні поняття, категорії та дефініції, їх загальнонаукове та прикладне смислове навантаження в контексті курсу. Добре орієнтуватися у змісті та специфіці сучасного історіописання. Навчитися працювати з історіографічними джерелами, спеціальною літературою. Знати сучасні історіографічні концепції та діяльність українських істориків.

Зміст понять: сучасна історіографія, історіографія, історичні школи, позитивізм, інтелектуальна історія, модернізм і постмодернізм, концепції, наукові центри.

Місце в структурно-логічній схемі спеціальності. Нормативна навчальна дисципліна «Сучасна українська історіографія» є складовою циклу професійної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр», є базовою для вивчення вітчизняної історії.

Системи контролю знань та умови складання іспиту. Оцінювання студентів здійснюється на основі модульно-рейтингової системи за шкалою від 0 до 100 балів. Остаточний рейтинг складається з рейтингу роботи студента впродовж семестру та його рейтингу на іспиті. Рейтингова оцінка знань студентів з курсу визначається за сумою балів, отриманих студентами на колоквіумі, контрольній роботі та за результатами іспиту.

Поточний контроль знань. Лекції: передбачають систематичний і послідовний виклад навчального матеріалу з обов'язковим відвідуванням студентів та інтерактивною формою їх проведення (проблемні ситуації, запитання, уточнення, пропозиції).

Самостійна робота: Студенти зобов'язані ознайомитися з основною частиною рекомендованої наукової літератури і вміти висловити свою думку з приводу опрацьованих робіт під час іспиту.

Есей (творча робота): Упродовж семестру студенти повинні опрацювати одну із запропонованих лектором тем і підготувати по ній есей (творчу роботу) в обсязі 8-10 стандартних аркушів А-4 з обов'язковим визначенням власної позиції з розглядуваних питань на основі набутих під час навчання знань, а також опрацьованих джерел та літератури. Визначається крайній термін подачі есеїв на кафедру, за кожен день спізнення зніматиметься 1 бал.

Колоквіум: Співбесіда з викладачем на визначені теми покликана виявити обізнаність студента з основними тенденціями у сучасній українській (колоквіум 1) історіографії. Дата колоквіуму встановлюється для всієї групи і є обов'язковою.

Іспит: Підсумковий іспит відбувається наприкінці семестру й складається з двох частин – письмової та усної (обговорення відповіді).

Оцінювання якості знань студентів з курсу «Сучасна українська історіографія» у відповідності з нормативними документами проводиться за рейтинговою системою зі шкалою від **0 до 100 балів**. Остаточний рейтинг складається з балів за підготовлений есеї (творчу роботу), колоквиум і балів, отриманих на іспиті. Рейтингова оцінка виконання навчального плану студентом оголошується всім студентам двічі впродовж семестру (останній раз – після завершення лекційного курсу), відповідні дані подаються в деканат.

Остаточна рейтингова оцінка складається з оцінки поточного контролю навчання студентів (**максимум 100 балів**).

Семестровий контроль навчання студентів (100 балів) складається з трьох частин:

- 1) Підготовка есею (творчої роботи) на тему, запропоновану викладачем – **максимально 10 балів**;
- 2) Колоквиум із української історіографії – **максимально 20 балів**;
- 3) Колоквиум із зарубіжної історіографії – **максимально 20 балів**.

Таким чином, студент може набрати впродовж семестру **максимально 50 балів**, що дає можливість йому одержати оцінку «задовільно» без складання іспиту. При наборі впродовж семестру менше **31 балу** студент вважається таким, що не виконав навчального плану і автоматично отримує оцінку «незадовільно» з правом складати іспит тільки за формою № 2.

Під час **підсумкової контрольної роботи** студент може набрати **максимально 50 балів** і підвищити загальну оцінку з даного курсу.

Таблиця співвідношення рейтингових балів з раціональною шкалою оцінювання і шкалою ECTS.

Оцінка за 100-бальною рейтинговою шкалою	Оцінка за 5-бальною національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за заліковою шкалою
90 - 100	відмінно	5	A	зараховано
81 - 89	дуже добре	4	B	зараховано
70 - 80	добре	4	C	зараховано
61 - 69	задовільно	3	D	зараховано
51 - 60	достатньо	3	E	зараховано
31 – 50 (за результатами роботи протягом семестру)	Допускається до складання заліку	-	-	Допускається до складання заліку
0 – 30 (за результатами роботи протягом семестру)	незадовільно	2	FX	Не зараховано
Сума балів після складання заліку за талонами № 1,2 (0-50)	незадовільно	2	FX	Не зараховано

Сума балів після складання заліку за талонами «К» (0-50)	Незадовільно без права складання заліку	2	F	Не зараховано
--	---	---	---	---------------

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Шифр змістового модуля	Назва змістового модуля	К-ть аудитор. год. (ден./заоч.)
	Історичні дослідження в Україні на зламі 1980-1990-их рр.	2
	Проблема методології історичних досліджень на початку 1990-их рр..	2
	Теоретично-методологічні підстави розвитку історичної науки (1991-2016 рр.).	2
	Сучасна українська просонографія: зміст та напрями.	2
	Сучасна українська історіографія: проблема оволодіння «світовим досвідом».	2
	Конвергентний підхід в сучасному українському історіописанні.	2
	Проблеми етногенезу, формування станів та верств, особливості соціально-економічних відносин, національно-визвольні рухи в українській історіографії.	2
	«Інтелектуальна історія» та її сучасний вимір	2
	«Мікроісторія» - зміст і напрями досліджень.	2
	«Історія повсякденності» в сучасному історіописанні.	2
	Вплив діаспорної історіографії на зміни в підходах до історіописання в кінці 1980-их – на початку 1990-их рр.	2
	Національна українська історія: «власне обличчя» історії України.	2

Національний та історичний міф: теоретичні та практичні підходи до оцінок та дослідження.	2
Україна у загально-світовій історії: міжнародні конгреси істориків.	2
Проблема національної свідомості та онтологізація її в історичних спільнотах: досвід українських дослідників.	2
Позитивізм в українських історичних дослідженнях: вплив діаспорної школи.	2
Сучасний позитивізм: зміст та оцінки	2
Модернізм в українських історичних дослідженнях.	2
«Філософія постмодернізму» або «ситуація постмодернізму»: український вимір.	2
Історична наука та національна культура: функції історіографії.	2
Національна історіографія та її концептуальні ідеї.	2
Професійне наукове знання та масова історична свідомість: константні зв'язки та протиріччя.	2
Сучасна політична мапа України та її відображення в історіографічних дослідженнях.	2
Сучасні дослідження складних відносин, економічних та політичних інтересів бізнес-груп, інститутів державної влади та представницької демократії.	2
всього	24 год.

- Зростання інтересу до історичного процесу у незалежній Україні та вироблення засадних принципів сучасних історичних знань.
- Процес переосмислення історичного минулого.
- Нагромадження історичних знань на рубежі 80-90-х рр.ХХ ст. та вироблення новочасних методологічних принципів.
- Відкриття нових архівних фондосховищ.
- Поява праць західних авторів та вчених української діаспори.
- Зміни методології історичних досліджень.

- Сучасний методологічний інструментарій дослідника, як засіб появи нових історичних творів.
- Теоретичне осмислення історичних проблем.
- Інформативний матеріал.
- Перехід від радянських стандартів написання історичних творів до створення їх у національному руслі.
- Позитивістський напрямок та інші конструктивістські схеми.
- Вироблення сучасної методології історичних досліджень.
- Діаспорна україністика та її вплив на розвиток української історичної науки початку 90-х рр. ХХ ст.
- Місце історіографії у системі сучасних гуманітарних дисциплін.
- Функції історіографії, що випливають із змісту її предмету.
- Світоглядна функція сучасної історіографії.
- Вплив історіографії на інші гуманітарні дисципліни.
- Соціокультурні завдання новітньої історіографії: проблеми національної свідомості і національно-культурних і духовних цінностей.
- Західні дослідники про "національний" стан сучасних історичних знань в Україні.
- Українські історики про рівень оволодіння "світовим досвідом" і перспективи наукової праці.
- Я.Дашкевич про науковий кадровий потенціал в Україні.
- Я.Грицак - типологія праць українських істориків останнього десятиліття.
- Н.Яковенко, М.Масненко про сучасні історичні схеми і концепції.
- "Державницька" і позитивістські школи в сучасній історіографії.
- Історіографічна ерудиція.
- Теоретична сфера сучасної української історіографії: евристичні методологічні прийоми; історіософські побудови; концептуальні висновки.
- Узагальнення історичних досліджень.
- Універсальність історичних положень і категорій.
- Закономірності у загальноісторичному контексті.
- Системний, конвергентний підхід у сучасних дослідженнях (В.Смолій, О.Реєнт, В.Солдатенко, Ю.Пінчук та ін.
- Проблеми орієнтації на російську історичну модель та модерної вестернізації.
- Сучасні дослідження етнополітичних, міжнаціональних, міжконфесійних відносин в Україні.
- О.П.Реєнт про специфічно українські риси історичного розвитку.
- Дослідження історії суспільно-політичної думки, політичних вчень, виникнення та діяльності національних політичних партій та громадських організацій в сучасних умовах.
- З'ясування геополітичного становища України у контексті вивчення історії континентальних сусідів, спільних рис розвитку держав і народів.
- Питання національної історії та багатоманітності представлення історичної інформації в сучасних теоретичних розробках українських істориків.
- Проблеми історичної лексики, термінології та дефініції у сучасних роботах істориків модерністського напрямку.
- Сучасна "робоча мова" історика.

- Використання істориками термінології суміжних дисциплін.
- Міфологізація сучасного історіописання.
- Національна парадигма.
- Українська історія з "національним обличчям".
- Сучасні підходи та оцінки історії України.
- "Власна історія" та її цілісне усвідомлення.
- Праці вчених інституту історії України НАН України, Інституту археографії та джерелознавства НАН України, Інституту українознавства ім.І.Крип'якевича НАН України.
- Наукові праці вузівських істориків: історичні школи Києва, Дніпропетровська, Донецька, Одеси, Львова, Чернівців.
- Проблема сепарації української історіографії від російської, польської та ін.зарубіжних історіографічних шкіл та схем.
- Праці В.Потульницького, Н.Яковенко, О.Ващенко.
- Українська історіографія як інструмент створення новітньої концепції історії України.
- Зростання методологічного та історико-теоретичного значення історіографії для розвитку наукових знань гуманітарної сфери.
- Посібники та підручники з української історіографії: дидактичні функції та теоретичні висновки та узагальнення (І.Колесник, К.Кондратюк, М.Масненко та ін.).
- Федерація Інститутів Центрально-Східної Європи: вироблення концептуальних засад праці.
- Системні засади викладання і вивчення суспільно-гуманітарних наук в Україні та місце історіографії.
- Міжнародна наукова конференція у Львові "Виклики сучасної історіографії: світовий та український контекст".
- Українська історична наука на порозі ХХІ століття: конференції, симпозіуми, конгреси.

П е р е л і к

Контрольних питань з курсу

“Сучасна історіографія історії України”

- 1.Зростання інтересу до історичного процесу у незалежній Україні та формування засадничих принципів сучасних історичних знань.
- 2.Нагромадження історичних знань в Україні на рубежі 80-90-х рр. ХХст. та вироблення сучасних методологічних принципів історіописання..
3. Вплив праць західних авторів та вчених української діаспори на зміни методології історичних досліджень в Україні.
4. Теоретична сфера історіописання та сучасний методологічний інструментарій дослідника як засіб появи історичних творів в Україні.

5. Позитивістський напрямок та інші конструктивістські схеми сучасних історичних досліджень в Україні.
6. Діаспора українська та їх вплив на розвиток національної історичної науки 90-х рр. ХХ ст.
7. Світоглядна функція та соціокультурні завдання новітньої української історіографії (проблеми національної свідомості та національно-культурних і духовних цінностей).
8. Західні дослідники про “національний” стан сучасних історичних праць в Україні.
9. Типологія праць українських істориків та сучасні історичні схеми і концепції (Я.Шашкевич, Я.Грицак, М.Масненко, Н.Яковенко та ін).
10. “Державницька” і позитивістська школи в сучасній українській історіографії.
11. Теоретична сфера сучасної української історіографії: евристичні методологічні прийоми; історіософські побудови; концептуальні висновки.
12. Системний, конвергентний підхід у сучасних історичних працях (В.Смолій, О.Рент, В.Солдатенков, Ю.Пінчук та ін.).
13. Сучасні дослідження етнополітичних, міжнаціональних, міжконфесійних відносин в Україні.
14. Дослідження історії суспільно-політичної партій та громадських організацій в сучасній Україні.
15. Проблеми орієнтації українських істориків на російську історичну модель та модерна вестернізація. О.Рент про специфічно українські риси історичного розвитку.
16. Проблеми історичної лексики, термінології та дефініцій у працях істориків модерністського напрямку(сучасна “робоча мова” історика; використання термінології суміжних дисциплін).
17. Міфологізація сучасного історіописання та національна парадогма.
18. Українська історія з “національним обличчям”: проблема сепарації української історіографії від російської, польської та ін. Зарубіжних історіографічних шкіл і схем.
19. Українська історіографія як інструмент створення новітньої концепції історії України.

13. Рекомендована література

Базова

1. Александрович В. Західноукраїнські малярі ХVІ століття. Шляхи розвитку професійного середовища. – Львів, 2000.
2. Антонович В. Б. Очерк истории Великого княжества Литовського до смерти великого князя Ольгерда. // Антонович В. Б. Моя сповідь: Вибрані

історичні та публіцистичні твори / Упор. О. Тодійчук, В. Ульяновський. К.: Либідь, 1995.

3. Бойко І. Д. Селянство України в другій половині XVI – першій половині XVII ст. – Київ, 1963.
4. Брестская уния 1596 г. и общественно-политическая борьба на Украине и в Белорусси в конце XVI – начале XVII вв. Часть I. – Москва, 1996.
5. Брехуненко В. Козаки на степовому кордоні Європи: Типологія козацьких спільнот XVI – першої половини XVII ст. – Київ, 2011.
6. Власовський І. Нарис історії Української Православної Церкви. Т. I. – Київ, 1998.
7. Возняк М. Історія української літератури. У 2-х кн. Кн. 1. – Львів, 1994.
8. Войтович Л.В. Князівські династії Східної Європи (кінець IX – початок XVI ст.): склад, суспільна і політична роль. Історико-генеалогічне дослідження. – Львів, 2000.
9. Гошко Т. Нариси з історії магдебурзького права в Україні (XIV – початок XVII ст.) – Львів, 2002.
10. Грушевський М. З історії релігійної думки на Україні. – Київ, 1992.
11. Грушевський М. Історія України-Руси. – Київ, 1993. – Т.IV.
12. Гудзяк Б. Криза і реформа. Київська митрополія, Царгородський патріархат і генеза Берестейської унії. – Львів, 2000.
13. Дмитриев М. Православие и реформация: реформацтонные движения в восточнославянских землях Речи Посполитой во второй половине XVI в. – Москва, 1990.
14. Жуковський А. Петро Могила і питання єдності церков. – Київ, 1997.
15. Заяць А. Урбанізаційний процес на Волині в XVI – першій половині XVII століття. – Львів, 2003.
16. Ісаєвич Я. Братства та їх роль в розвитку української культури XVI–XVII ст. – Київ, 1966.
17. Ісаєвич Я. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми. – Львів, 2002.
18. Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів. – Львів, 2002.
19. Історія українського козацтва: Нариси: У 2 т. / Редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.) та ін.; Авт.: В. М. Горобець, А. О. Гурбик, В. М. Матях та ін. – Київ:, 2006.
20. Історія української культури. Т. 2: Українська культура XIII – першої половини XVII ст. – Київ, 2001.
21. Історія церкви та релігійної думки на Україні. У 3-х кн. – Київ, 1994.
22. Капраль М. Національні громади Львова XVI – XVIII ст. (соціально-правові взаємини). – Львів, 2003.
23. Кісь Я. Промисловість Львова у період феодалізму (XIII – XIX ст.). – Львів, 1968.
24. Крикун М. Адміністративно-територіальний устрій Правобережної України в XV–XVIII ст.: Кордони воєводств у світлі джерел. – Київ, 1993.
25. Леп'явко С. Козацькі війни кінця XVI ст. в Україні. – Київ, 1996.
26. Леп'явко С.А. Українське козацтво в міжнародних відносинах 1561-1591 рр. – Чернігів, 1999.
27. Мицько І. Острозька слово'яно-греко-латинська академія. – Київ, 1990.

28. Наливайко Д. Очима Заходу. Рецепція України в Західній Європі XI–XVIII ст. – Київ, 1998.
29. Нічик В.М. Петро Могила в духовній історії України. – Київ, 1997.
30. Пашуто В.Т. Образование Литовского государства. – Москва, 1959.
31. Переяславська рада 1654 року: історіографія та дослідження. – Київ, 2003.
32. Плохій С. Наливайкова віра: козаки та релігія в ранньомодерній Україні -- Київ, 2005.
33. Русина О. Україна під татарами та Литвою. – Київ, 1999.
34. Сас П. Феодальные города Украины в конце XV – 60-х годах XVI в. – Киев, 1989.
35. Селянський рух на Україні 1569–1647 рр.: Збірник документів і матеріалів. – Київ, 1993.
36. Сергійчук В.І. Іменем Війська Запорозького. Українське козацтво в міжнародних відносинах XVI – середини XVII століття. – Київ, 1991.
37. Українська література XVII ст. – Київ, 1987.
38. Українська література XIV – XVI ст. – Київ, 1998.
39. Хижняк З.І. Києво-Могилянська академія. Вид. 2-е. – Київ, 1981.
40. Центральна і Східна Європа в XV–XVIII століттях: питання соціально-економічної та політичної історії. До 100-річчя від дня народження Професора Дмитра Похилевича. – Львів, 1998.
41. Шабульдо Ф.М. Земли Юго-Западной Руси в составе Великого Княжества Литовского. – Киев, 1987.
42. Щербак В. Українське козацтво: формування соціального стану (друга половина XV – середина XVII ст.). – Київ, 2000.
43. Щербак В.О. Антифеодальний рух на Україні напередодні Визвольної війни 1648-1654 рр. – Київ, 1989.
44. Щербак В.О. Формування козацького стану в Україні. – Київ, 1997.
45. Яворницький Д.І. Історія запорізьких козаків. – Львів, 1990. – Т. 1-2.
46. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. Вид. 4-е. – Київ, 2009.
47. Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI–XVII ст. – Київ, 2002.
48. Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII століття. Волинь і Центральна Україна. – Київ, 2008.